

ELŐSZÓ

A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának nemes hagyománya, hogy kiemelkedő professzorai előtt a 70. életévük elérésének alkalmával jubileumi kötettel tiszteleg. A kötet, amit az olvasó a kezében tart, azt jelzi, hogy szeretve tisztelt tanárunk, kiváló tudományos, oktatói és vezetői munkájáról híres kollégánk, pályatársunk, a Kar életét négy éven át formáló dékánunk, Molnár Imre is elérte ezt az életkort.

A jubiláns 1934. szeptember 22-én született Tataházáán, a Bács-Bodrog megyei kis településen. Gimnáziumi évei már a közeli Bajára kormányozták, a cisztercita rend „III. Béla” Gimnáziumában kezdte el az ismerkedést a humán tudományokkal, amit a szegedi Baross Gábor Gimnáziumban, majd annak megszűnése után a Radnóti Miklós Gimnáziumban folytatott. A tanterv többek között a latin nyelv nyolc éven át tartó, elmélyült stúdiumát írta elő. Nagy műveltségű, tudós tanára, Visy József már ifjú éveiben beléoltotta az ókori kultúra iránti érdeklődést és tiszteletet. Az itt szerzett tudás és az ókor klasszikus eszméihez való ragaszkodás vezette már 1957-ben, a szegedi egyetem Állam- és Jogtudományi Karán megkezdett tanulmányai első évében, a Pólay Elemér professzor által vezetett római jogi diákkörbe.

De térjünk vissza az *alma mater*hez, a szegedi Állam- és Jogtudományi Karhoz. Molnár Imre több kiváló tanáregyéniség, kiemelkedő tudományos eredményeket elért professzor tanítványa lehetett. Hallgatta többek között Kemenes Béla, Kovács István, Tokaji Géza előadásait. De a legerősebb kötődés a Pólay Elemér által oktatott római joghoz fűzte. A tanulmányok kezdetén ébredt szenvedély meghatározó lett egész életére. A római jog iránti elkötelezettség nem volt véletlen és szubjektív benyomásokból is táplálkozott. Pólay Elemér nemcsak európai színvonalú és nemzetközileg elismert tudományos eredményeket felmutató, igazi „békebeli” professzor volt, hanem lebilincselő, hallgatóságát magával ragadó előadó is. Tanítványai közül számos kiváló elméleti és gyakorlati jogász került ki, Molnár Imre mellett például Kemenes Béla és Könczöl László.

Molnár Imre 1960-ban szerzett diplomát és először a „gyakorlatban”, egy nagyvállalat jogtanácsosaként helyezkedett el. Nyolc év telt el szorgalmas munkával, családalapítással. Ez a nyolc esztendő sem tekinthető azonban elvesztegetett időnek a későbbi egyetemi karrier szempontjából. A mindennapos jogélet ismerete, a szerződések, perek, perlekedő felek problémáival való szembesülés segítette az egészséges jogérzék kialakulását, amelynek a klasszikus

római jogtudomány kazuisztikus responsumainak exegézise során mindig jó hasznát vette.

1968-tól előbb 1971-ig félállásban egyetemi tanársegéd; majd 1971-től egyetemi adjunktus. Kellemes szorongással tér vissza az iskolapadhoz, szorgalmasan látogatja és jegyzeteli Pólay professzor úr római jogi előadásait, hallgatja naphosszat szigorlatait. Hálás tanítványként nyer újra felvételt, most már a „tudományos iskolába”. A „mester” türelemmel, lépésről lépésre vezette be a tanítványt a római jog kutatásának rejtelmeibe. Személyes példamutatása, élete, munkássága, a bensőséges beszélgetésekben megnyilvánuló szakmai tudása, életismerete és értékítélete formálták a fiatal munkatárs szellemét. Az atyai jóindulatot és segítőkészséget hálásan fogadta a kezdő és a már érett tudós is. Még nagydoktori disszertációja elkészítése során is nap mint nap megvitatták a problematikus forrásokat, eszmét cseréltek az egyes tudományos nézetek helytállóságáról. Ezt a szoros munkakapcsolatot és barátságot, ennek máig meghatározó szerepét tükrözi, hogy Molnár Imre ma is Pólay Elemér szellemében tartja előadásait és kéri számon következetesen a vizsgákon a joghallgatók újabb és újabb nemzedékeitől a római jog alapjait.

Nagy lendülettel veti magát a kutató munkába is; már 1977-ben elkészül a kandidátusi disszertáció a *locatio conductio* témaköréből. A munka nagyrészt idegen nyelven, több kisebb tanulmányban került publikálásra. A nemzetközi tudományos visszhang igen kedvező volt, különösen az ANRW tekintélyes kötetében megjelent „Verantwortung und Gefahrtragung bei der locatio conductio zur Zeit des Prinzipats” (Berlin 1982) című átfogó tanulmány nyomán.

Tíz év múlva, 1987-ben Molnár Imre az állam- és jogtudomány doktora lesz (akadémiai doktor) „A római magánjog felelősségi rendszere” című tanulmányával. 1988-ban nevezik ki egyetemi tanárrá. Az akadémiai doktori disszertáció könyv alakjában is publikálásra került, először magyar (1993), majd német nyelven (1998).

1985-től tanszékvezető 1998-ig. A szépen ívelő tudományos pályát szorgalmas hazai kutató munka és számos külföldi tapasztalat- és adatgyűjtés érlelte. 1977/78-ban a müncheni Leopold Wenger Institut ösztöndíjasa. 1984-ben Rómában, a La Sapienza egyetemen tölt három értékes hónapot. 1991-ben és 1992-ben a kölni egyetemen, Andreas Wacke professzornál kutat egy-egy szemeszter erejéig. A TEMPUS-projekt segítette az egyik kölni ösztöndíjhoz; később rövidebb athéni és padovai tanulmányúthoz. 1997-ben a CEEPUS-program keretében Grazban tölt egy hónapot. A nemzetközi kapcsolatok ápolása, a legújabb tudományos áramlatokról való rendszeres informálódás érdekében látogatja a SIHDA kongresszusait és a Deutscher Rechtshistorikertag két évente megrendezett találkozóit. A tudományos pályafutás egyik csúcspontját képezte az 1990-ben Nijmegenben, Hollandiában megrendezett Rechtshistorikertag főelőadása „A diligens pater familias felelőssége” címmel.

A kétoldalú kapcsolatok keretében előadásra hívták München, Salzburg, Köln, Graz és Pozsony katedráira.

Gazdag tudományszervező, tudománypolitikai tevékenységéből az SZTE ÁJTK Doktori Iskolájának elnöki posztját és az ebből adódó fáradtságos, úttörő munkát kell elsősorban kiemelni. A doktori iskola megalapítása, a PhD-program beindítása óta küzd a szegedi kar országos elismeréséért, a tudományos utánpótlás igényes neveléséért. A JATE habilitációs bizottságának tagjaként évek óta harcolt a kari érdekekért az egyetemen belül.

A professzori pálya egyik csúcspontja a dékáni megbízatás: 1994-ben kerül a szegedi Jogi Kar élére és újraválasztva, 1998-ig vállalja e funkciót. Bátran reformálva, nagyvonalúan vezeti a Kart, hivatali idejét a kollégák máig áldásos időszakként emlegetik. 12 éven keresztül tagja volt a JATE illetve SZTE egyetemi tanácsának.

1996-tól 2002-ig az MTA szegedi Jogi Bizottságának elnöke. Országos szinten is számos bizottságban tevékenykedett; elsősorban a Magyar Akkreditációs Bizottság jogi bizottságában végzett öt éves munkát kell kiemelni.

Munkáját, a tudományos és oktatói pályán elért eredményeit többször díjazták kitüntetéssel: kétszer kiváló dolgozó, egyszer a felsőoktatás kiváló dolgozója, majd az Apáczai Csere János díjat veheti át. 2003-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetést adományozták számára.

Kutatási területe az ókori római magánjog szerződési rendszere, ezen belül a *locatio conductio* problémaköre. A *locatio conductio* az ókori római jogban óhat életviszonyt komplexen szabályozó gyűjtőszereződés volt. A *locatio conductio* részletes elemzése során merült fel a következő nagy téma, a római magánjog felelősségi rendjének megírása. Az utóbbi években pedig a római büntetőjog témaköre köti le a jubilánst.

A tanulmányok hosszú sorából hármat feltétlenül ki kell emelni; ezek külföldön jelentek meg, és jelentős nemzetközi visszhangot váltottak ki. A „Verantwortung und Gefahrtragung bei der locatio conductio zur Zeit des Prinzipats” az ANRW II, 14 kötetének tanulmánya, de terjedelme alapján (közel száz oldalas) monográfiának számít. Témája a *locatio conductio* különböző szerződési modelljeinek felelősségi rendje és a veszélyviseléssel kapcsolatos szabályok. A kérdéskör ma is sokat vitatott, a források ellentmondó megoldásai és az interpolációs kritika miatt aligha zárható le véglegesen. Molnár Imre igyekszik a források ellentmondásait tisztázni. Időrendi sorrendben, lépésről lépésre haladva dolgozza ki a klasszikus római jog koncepcióját, és mindig ügyel arra, hogy minden állítását forrásszerű döntésekkel alá tudja támasztani. Teljes egészében áttekinti a szekundér irodalmat és kritikával illeti a korábbi, téves felfogásokat.

Másik igen fontos munkája a Iura-ban (Olaszország) 1984-ben megjelent „Die Ausgestaltung des Begriffes der vis maior im römischen Recht” c. tanulmány. Ebben kimutatja, hogy a *vis maior* fogalma már a preklasszikus kor vé-

gén megjelenik, majd a klasszikus római jogászok elméletileg tökéletesen kidolgozzák jelentésárnyalatait, elsősorban a végtelennek tűnő kazuisztikájuk keretein belül. Ezzel szemben a hagyományos nézet azt vallotta, hogy a *vis maior* fogalmának kimunkálása csupán a posztklasszikus kor terméke. Eredményei nemzetközi jelentőségét mutatja, hogy pl. a Honsell/Mayer-Maly/Selb szerzők által átdolgozott Kunkel-féle kézikönyv a témára vonatkozó, 1950 óta megjelent cikkek közül csak Molnár Imre cikkére hivatkozik.

A legtöbb nemzetközi visszhangot mégis a „Der Haftungsmaßstab des pater familias diligens im römischen Recht” című tanulmány váltotta ki, amely 1992-ben jelent meg Hollandiában. A témából a jubiláns több külföldi egyetemen tartott előadást, ami hozzájárult ahhoz, hogy a szakemberek körében álláspontja közismertté vált. A személyes előadás alkalmat adott a nézetek ütköztetésére, a vitára, például Münchenben. A Deutscher Rechtshistorikertagon a római jogászok nagy fóruma előtt egyöntetű helyeslés fogadta a fő tézist. Ennek lényege, hogy a diligens pater familias mint felelősségi fogalom (illetve mérték) tulajdonképpen már a klasszikus korban kialakult Rómában. Ezzel szemben a tradicionális álláspont amellet érvel, hogy az csak a görög filozófia illetve a keresztény etika hatásaként a posztklasszikus korban jelentkezik. Molnár Imre tehát forrásadatokkal meggyőzően bizonyította ennek az ellenkezőjét: Következtetéseit az egész felelősségi rendszerrel összevetve hozta meg. Lényeges érve, hogy a népek eszményképeiket nem idegen népektől veszik át, hanem azt saját maguk teremtik meg. A családi életben oly fontos szerepet játszó pater familias fogalmát a jog területére is a római családi életből vitték be, mint legfontosabb felelősségi mércét. Munkáira szakkönyvekben és cikkekben több mint 400 hivatkozás történt, nagyobbrészt külföldön.

A fent csokorba szedett tudományos és közéleti érdemek mögött azonban – a személyügyi nyilvántartás adatai szerint cáfolhatatlan 70 év ellenére – valamennyiünk legnagyobb örömére az a tény áll, hogy Molnár professzor úr – vélelmezhetően sportos múltjából is adódóan őrzi ragyogó szellemi és fizikai kondícióját, fiatalos temperamentumát, sármos viselkedését, melyeknek nap mint nap szemtanúi lehetünk egy-egy társaságbeli jelenléte, elmondott színes története alkalmával. Reméljük, még sok-sok éven keresztül nem fogy lendülete, melyhez a Kar valamennyi dolgozója nevében erőt, egészséget kívánok.

Szegeden, 2004 szeptemberében

DR. SZABÓ IMRE

a Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának
dékánja